

Становище

от доц. д-р Мария Колева, Институт за исторически изследвания при БАН

на дисертационния труд на Добрин Йотов на тема:

Кризата на Ваймарската република през 1919 – 1924 година за присъждане на научно-образователна степен „доктор” по специалност „Нова и съвременна история – Съвременна история” в професионално направление 2.2. История и археология

В представения дисертационен труд се разработва тема, която има важно значение за изясняване механизма на утвърждаване и функциониране на парламентарната система в Германия, както и на ефекта от нея. Като продукт на новата политическа и социално-икономическа ситуация в Германия (наследството на Първата световна война и Ноемврийската революция) Ваймарската република, която като форма на държавно управление е новост за Германия, преживява период на остра криза. В нейното многообразие като икономически, политически и идеологически феномен кризата на Ваймарската република е значима за разбиране и оценяване на последвалото развитие до нейния крах, но същевременно има и актуално значение.

На базата на значителна маса от изследвания по различни проблеми от развитието на Ваймарската република, както и на архивни източници представеният дисертационен труд е сериозен и успешен опит на автора за проучване в цялата им пълнота на съпровождащите развитието на проходащата парламентарна демокрация в Германия проблеми от комплексен характер – политически, икономически, финансови, социални, външнополитически. Това определя и внушителния обем на изследването. Освен това изложението е онагледено с 22 таблици, в които се съдържа ценна информация за разглежданите проблеми.

Дисертацията обхваща периода от конституирането на Ваймарската република през 1919 г. до 1924 г., когато след международна намеса временно са решени икономическите и финансовите проблеми, и в страната настъпва политическо успокоение. Целта на автора – да

представи и анализира подробно развитието в различните области, която е постигната успешно, предопределя структурата на дисертационния труд.

В една въвеждаща част обобщено е представено отражението на Първата световна война върху политическото и икономическо развитие в Германия - наложената под натиск парламентаризация. Авторовият анализ на заложените във Ваймарската конституция основни принципи на управление показва изходната позиция, от която се тръгва към парламентарна форма на управление. Макар и модерна за времето си, конституцията притежава редица слабости, които се оказват от решаващо значение за функционирането на републиката. Прекалените прерогативи на президента на републиката (правото да издава извънредни укази и главнокомандващ) го очертават като един вид „Ерзатцкайзер”. Анализирани са настъпилите промени във федералната система. Подробно са представени също и управляващите и опозиционните партии. По този начин авторът акцентира върху слабостта на установения политически ред в Германия – смесване на основни принципи на парламентарна демокрация и президентска демокрация, които дават отражение върху последвалото развитие в Германия. Ролята на външния фактор върху следвоенното политическо и икономическо германско развитие се показва чрез анализа на Версайския договор, с наложените с него ограничения и тежести, решаващ от които безспорно е проблемът за репарациите, върху които авторът акцентира. Очертава се разбирането, че именно те са в основата на мащабната радикализация, която създава както външни, така и вътрешни проблеми за младата република и води до политическа и икономическа дестабилизация на страната.

На вътрешните и външните кризи, с които трябва да се справят германските правителства през периода на кризата, достигнала своя пик през 1919-1923 г. е посветена втората част на изследването. Открити са политическите сблъсъци между привърженици и противници на републиката, леви и десни, при което се подчертава ролята на Райсвера, превърнал се във властови център при потушаване на бунтовете и умиротворяването на населението. Детайлно в труда са представени икономическите и социалните сътресения, които способстват за зъдълбочаване на кризата. От направения от докторанта анализ проличава слабостта на правителствата и невъзможността им да се справят с размириците, които непрекъснато ескалират. Авторовият принос в тази

част на изследването е, че причината за разрастващата се криза се корени в слабостта на парламентарното управление. Освен това, според него, тъкмо през лятото на 1921 г. е била налице възможност за справяне с инфлацията и предотвратяване на последвалите катаклизми, от която обаче германските парламентаристи не се възползват и това се отразява върху по-нататъшното развитие в страната.

В третата част на дисертационния труд са представени усилията на правителствата за неутрализиране на кризата, както и постигнатите решения на финансовите, политическите и социалните проблеми на страната. Авторовото изложение тук е фокусирано върху опитите за унищожаване на републиката след обявянето на края на пасивната съпротива, възприет като капитулация пред окупаторите. По-нататък в изложението се акцентира върху необходимостта от въвеждане на ефикасни мерки за стабилизиране на валутата. Проследява се провеждането на паричната реформа и социално-икономическите последици от нея. Представени са и сложните преговори, които довеждат до разрешаване на Рейнската криза. Тук се откроява фигурата на Щреземан, като централна фигура при дипломатическото уреждане на конфликта. Очертава се схващането, че намесата на Щреземан се оказва решаващ фактор за благоприятния изход от кризата и за запазване целостта на страната. От пространното авторово изложение на проблемите се откроява значението както на външните, така и на вътрешните фактори при разрешаването на конфликтните ситуации. В заключението докторантът представя в синтезиран вид основните си изводи.

Представеният дисертационен труд е приносно изследване, което разширява и обогатява изследванията на този период от германската история в българската историческа наука. Затова е препоръчително изследването да бъде публикувано, за да достигне до по-широк кръг читатели.

Авторефератът съответства напълно на съдържанието на дисертационния труд и точно отразява авторовите приноси.

В допълнение към дисертационния труд са и представените пет публикации на автора, които осветляват важни аспекти на изследваната тема.

В заключение ще обобщя, че от детайлното и интелигентно изложение на съпътстващите първата фаза на съществуване на Ваймарската република проблеми проличава аналитичният подход на автора при представяне на събитията, неговата отлична езикова култура и умението му при работата с източниците (научни изследвания и документи), както и неговата ясно открояваща се позиция по спорните в историографията проблеми. Представеният за защита труд на докторанта е изследване с приносен характер и определено ще обогати българската историческа наука с нови познания. Всичко това ми дава основание да гласувам с „ДА” и да препоръчам на уважаемите членове на Научното жури да гласуват за присъждане на ДОБРИН ЙОТОВ на научно-образователна степен „доктор”.

София, 22. 08. 2017 г.

Подпис:

(доц. д-р Мария Колева)